

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

30. studenoga 2023.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Direktiva 1999/70/EZ – Okvirni sporazum o radu na određeno vrijeme koji su sklopili ETUC, UNICE i CEEP – Članak 4. – Javni sektor – Nastavnici – Prijam u javnu službu radnika prethodno zaposlenih na određeno vrijeme putem postupka zapošljavanja na temelju kvalifikacija – Utvrđivanje radnog staža”

U predmetu C-270/22,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Tribunale ordinario di Ravenna (Sud u Ravenni, Italija), odlukom od 21. travnja 2022., koju je Sud zaprimio 22. travnja 2022., u postupku

G. D.,

A. R.,

C. M.

protiv

Ministero dell’Istruzione,

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS),

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: A. Arabadjiev, predsjednik vijeća, T. von Danwitz (izvjestitelj), P. G. Xuereb, A. Kumin i I. Ziemele, suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za G. D., A. R. i C. M., D. Naso, avvocato,

* Jezik postupka: talijanski

- za talijansku vladu, G. Palmieri, u svojstvu agenta, uz asistenciju L. Fiandaca i F. Sclafanija, avvocati dello Stato,
- za Europsku komisiju, D. Recchia i N. Ruiz García, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. Okvirnog sporazuma o radu na određeno vrijeme, sklopljenog 18. ožujka 1999. (u daljnjem tekstu: Okvirni sporazum), sadržanog u Prilogu Direktivi Vijeća 1999/70/EZ od 28. lipnja 1999. o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme koji su sklopili ETUC, UNICE i CEEP (SL 1999., L 175, str. 43.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 228.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između, s jedne strane, osoba G. D., A. R. i C. M. (u daljnjem tekstu: tužitelji iz glavnog postupka) te, s druge strane, Ministero dell'Istruzione (Ministarstvo obrazovanja, Italija) i Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) (Nacionalni institut za socijalnu sigurnost (INPS), Italija) u pogledu načina na koji je to ministarstvo izračunalo njihov radni staž u trenutku njihova zapošljavanja na neodređeno vrijeme.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U skladu s uvodnom izjavom 14. Direktive 1999/70:

„Stranke potpisnice željele su zaključiti Okvirni sporazum o radu na određeno vrijeme, utvrđujući opća načela i minimalne zahtjeve za ugovore o radnim odnosima i radu na određeno vrijeme; potpisnice su iskazale želju za poboljšanjem kvalitete rada na određeno vrijeme putem osiguranja primjene načela nediskriminacije te za uspostavljanjem okvira za sprečavanje zlouporaba koje proizlaze iz uzastopne primjene ugovora o radu ili radnih odnosa na određeno vrijeme”.

- 4 Prema trećem stavku preambule Okvirnog sporazuma:

„U [Okvirnom sporazumu] utvrđuju se opća načela i minimalni zahtjevi u vezi s radom na određeno vrijeme, pri čemu se prilikom njihove detaljne primjene mora voditi računa o posebnim nacionalnim, sektorskim i sezonskim uvjetima. Sporazum prikazuje pripremljenost socijalnih partnera da uspostave opći okvir za osiguranje jednakog postupanja s radnicima zaposlenima na određeno vrijeme, kako bi ih se zaštitilo od diskriminacije te za korištenje ugovora o radu na određeno vrijeme u skladu s načelima koja su prihvatljiva za poslodavce i radnike.”

5 U skladu s člankom 1. Okvirnog sporazuma:

„Svrha ovog Okvirnog sporazuma jest:

- (a) poboljšati kvalitetu rada na određeno vrijeme osiguranjem primjene načela nediskriminacije;
- (b) ustanoviti okvir za sprečavanje zlouporaba, koje proizlaze iz primjene uzastopnih ugovora o radu ili radnih odnosa na određeno vrijeme.”

6 Člankom 2. tog okvirnog sporazuma predviđa se:

- „1. Ovaj Sporazum se primjenjuje na radnike koji rade na određeno vrijeme, koji su sklopili ugovor o radu ili se nalaze u radnom odnosu na način utvrđen zakonom, kolektivnim ugovorima ili praksom u svakoj pojedinoj državi članici.
2. Države članice, nakon savjetovanja sa socijalnim partnerima, i/ili socijalni partneri, mogu odlučiti da se ovaj Sporazum ne primjenjuje na:
 - (a) početno strukovno osposobljavanje i programe naukovanja;
 - (b) ugovore o radu i radne odnose, koji su zaključeni u okviru posebnog obrazovanja na teret države ili obrazovanja koje subvencionira država, programa integracije i programa stručne prekvalifikacije.”

7 Članak 3. navedenog okvirnog sporazuma glasi:

- „1. U smislu ovog Sporazuma pojam ‚radnik zaposlen na određeno vrijeme‘ znači osoba koja je zaključila ugovor o radu ili se nalazi u radnom odnosu, koji je sklopljen neposredno između poslodavca i radnika, a u kojem je prestanak ugovora o radu ili radnog odnosa utvrđen objektivnim okolnostima, kao što je određeni datum, dovršenje određenog posla ili nastupanje određenog događaja.
2. U smislu ovog Sporazuma pojam ‚usporedivi radnik zaposlen na neodređeno vrijeme‘ znači radnik koji je zaključio ugovor o radu ili se nalazi u radnom odnosu na neodređeno vrijeme, u istom poduzeću, koji obavlja isti ili slični posao/zanimanje, pri čemu se u obzir uzima stručna osposobljenost/vještine. U poduzeću u kojem nema usporedivog radnika zaposlenog na neodređeno vrijeme, za usporedbu se koristi važeći kolektivni ugovor ili, ako nema primjenjivog kolektivnog ugovora, nacionalno pravo, kolektivni ugovori ili praksa.”

8 Člankom 4. istog okvirnog sporazuma određuje se:

- „1. U pogledu uvjeta zapošljavanja, prema radnicima zaposlenim na određeno vrijeme ne smije se postupati na nepovoljniji način nego prema usporedivim radnicima zaposlenim na neodređeno vrijeme, jedino zato što prvi imaju ugovor ili se nalaze u radnom odnosu na određeno vrijeme, osim ako je drukčije postupanje opravdano objektivnim razlozima.
2. U slučajevima kada je to prikladno, primjenjuje se načelo pro rata temporis.
3. Način primjene ovog članka utvrđuju države članice nakon savjetovanja sa socijalnim partnerima i/ili socijalni partneri, uzimajući u obzir pravo Zajednice, nacionalno pravo, kolektivne ugovore i praksu.

4. Vrijeme potrebno za stjecanje kvalifikacija, u vezi s posebnim uvjetima zapošljavanja, jednako je za radnike zaposlene na određeno vrijeme kao za radnike zaposlene na neodređeno vrijeme, osim u slučaju kada su različite kvalifikacije, stečene za obavljanje rada u određenom vremenu, opravdane iz objektivnih razloga.”

Talijansko pravo

- 9 Člankom 4. stavkom 3. Decreta del Presidente della Repubblica n. 399, – Norme risultanti dalla disciplina prevista dall'accordo per il triennio 1988 – 1990 del 9 giugno 1988 relativo al personale del comparto scuola (Uredba predsjednika Republike br. 399, koja se odnosi na „Propis koji proizlazi iz Sporazuma 1988. – 1990. od 9. lipnja 1988. o školskom osoblju”), od 23. kolovoza 1988. (GURI br. 213 od 10. rujna 1988., redovni dodatak br. 85; u daljnjem tekstu: Uredba predsjednika br. 399/1988) određuje se:

„S navršenih 16 godina radnog staža za nastavnike srednjoškolskog obrazovanja koji imaju sveučilišnu diplomu, 18 godina za upravne koordinate, odgojitelje u dječjim vrtićima i nastavnike u osnovnim i srednjim školama koji imaju visokoškolsku diplomu, 20 godina za pomoćno osoblje i suradnike, 24 godine za nastavnike glazbenih škola i akademija, radni staž koji se uzima u obzir isključivo u ekonomske svrhe priznaje se u cijelosti za potrebe naknadnih razvrstavanja u platni razred.”

- 10 Člankom 485. Decreta legislativo n° 297 – Approvazione del testo unico delle disposizioni legislative vigenti in materia di istruzione, relative alle scuole di ogni ordine e grado (Zakonodavna uredba br. 297 o odobrenju pročišćenog teksta zakonodavnih odredbi primjenjivih u području obrazovanja koje se odnose na škole svih vrsta i razina) od 16. travnja 1994. (GURI br. 115 od 19. svibnja 1994., redovni dodatak br. 79; u daljnjem tekstu: Zakonodavna uredba br. 297/1994) predviđa se:

„1. U pogledu nastavnog osoblja srednjih i umjetničkih škola, staž u službi u tim državnim školama i s njima izjednačenim školama, uključujući one u inozemstvu, u svojstvu nastavnika zaposlenog na određeno vrijeme, priznaje se kao staž u službi u svojstvu nastavnika na neodređeno vrijeme u pravne i ekonomske svrhe u cijelosti za prve četiri godine i za dvije trećine eventualnog dodatnog razdoblja, kao i u ekonomske svrhe u pogledu preostale trećine. Ekonomska prava koja proizlaze iz tog priznavanja čuvaju se i uzimaju u obzir u svim platnim razredima nakon prvotno utvrđenog platnog razreda u trenutku tog priznanja.

2. Osoblju navedenom u ovom stavku priznaje se, u istu svrhu i u istoj mjeri kao što je navedeno u stavku 1., staž u službi u školama državnih internata za obrazovanje djevojčica i staž u službi u svojstvu nastavnika zaposlenog na neodređeno ili određeno vrijeme u državnim ili akreditiranim osnovnim školama, uključujući škole navedenih internata, one u inozemstvu te [takozvane] pučke, subvencionirane ili dopunske škole.

3. Nastavničkom osoblju osnovnih škola priznaje se, u istu svrhu i u istoj mjeri kao što je navedeno u stavku 1., staž u službi u svojstvu nastavnika na određeno vrijeme u državnoj osnovnoj školi ili državnim i akreditiranim internatima za obrazovanje djevojčica, u državnim ili s njima izjednačenim srednjim i umjetničkim školama, u [takozvanim] pučkim, subvencioniranim ili dopunskim školama, kao i staž u službi u svojstvu odgojitelja na određeno i neodređeno vrijeme u državnim ili općinskim dječjim vrtićima.”

11 Člankom 489. Zakonodavne uredbe br. 297/1994 određeno je:

„1. U svrhu priznavanja iz prethodnih članaka nastavnički staž podrazumijeva cijelu školsku godinu ako je trajao onoliko koliko je školskim sustavom važećim u trenutku završetka staža predviđeno za valjanost godine.

2. Razdoblja plaćenog dopusta i rodiljnog dopusta uračunavaju se u razdoblje koje je potrebno za priznavanje.”

12 U skladu s člankom 11. stavkom 14. legge n. 124 – Disposizioni urgenti in materia di personale scolastico (Zakon br. 124 o hitnim odredbama o školskom osoblju) od 3. svibnja 1999. (GURI br. 107 od 10. svibnja 1999.; u daljnjem tekstu: Zakon br. 124/1999):

„Članak 489. stavak 1. [Zakonodavne uredbe br. 297/1994] treba tumačiti na način da nastavnički staž na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme, počevši od školske godine 1974./1975., podrazumijeva cijelu školsku godinu ako je trajao najmanje 180 dana ili ako je odrađen bez prekida od 1. veljače do kraja završnih ispita.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

13 Tužitelji iz glavnog postupka radili su kao odgojitelji, odnosno nastavnici na temelju nekoliko ugovora na određeno vrijeme, različitih vrsta i trajanja, prije nego što su putem natječaja na temelju kvalifikacija zaposleni na neodređeno vrijeme, i to G. D. i C. M. 1. rujna 2015. kao odgojiteljice u dječjem vrtiću, a A. R. 1. rujna 2011. kao profesor više srednjoškolske nastave.

14 U okviru priznavanja radnog staža stečenog na temelju ranijih ugovora na određeno vrijeme, Ministarstvo obrazovanja provelo je utvrđivanje prethodnog radnog iskustva tužitelja iz glavnog postupka u skladu s člankom 485. Zakonodavne uredbe br. 297/1994, pri čemu je uzelo u obzir radni staž od pet godina i četiri mjeseca za G. D., osam godina i osam mjeseci za C. M. te 13 godina i četiri mjeseca za A. R.-a.

15 Budući da su smatrali da je radni staž koji je to ministarstvo izračunalo manji od njihova stvarnog radnog staža, što je protivno članku 4. Okvirnog sporazuma, tužitelji iz glavnog postupka podnijeli su zahtjev sudu koji je uputio zahtjev, Tribunaleu ordinario di Ravenna (Sud u Ravenni, Italija), kojim traže da im se, uz povećanje plaće i reguliranje odgovarajućih socijalnih doprinosa i davanja, prizna radni staž u trajanju od pet godina, 11 mjeseci i osam dana za G. D., 10 godina, pet mjeseci i 18 dana za C. M. te 18 godina, šest mjeseci i jedan dan za A. R.-a.

16 U prilog svojem zahtjevu tužitelji iz glavnog postupka zatražili su da se u svrhu izračuna njihova radnog staža, svaki radni dan računa kao radni dan nastavnika zaposlenog na neodređeno vrijeme, pozivajući se na primjenu sudske prakse proizišle iz presude br. 31149 Cortea suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud, Italija) od 28. studenoga 2019.

17 Sud koji je uputio zahtjev navodi da je u toj presudi Cortea suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud), na temelju presude od 20. rujna 2018., Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), presudio da je članak 485. Zakonodavne uredbe br. 297/1994 u suprotnosti s člankom 4. Okvirnog sporazuma i da se stoga taj članak treba izuzeti iz primjene kada je radni staž nastavnika koji su nakon zaposlenja na određeno vrijeme primljeni na stalna radna mjesta, a koji

proizlazi iz zajedničke primjene kriterija iz članaka 485. i 489. te zakonodavne uredbe, kako je dopunjena člankom 11. stavkom 14. Zakona br. 124/1999, manji od onoga koji se priznaje usporedivom nastavniku koji je od početka zaposlen na neodređeno vrijeme.

- 18 Sud koji je uputio zahtjev dodaje, s jedne strane, da je ta sudska praksa Cortea suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud) dovela do razlika u nacionalnoj sudskoj praksi i, s druge strane, da je, prema njegovu mišljenju, u presudi od 20. rujna 2018., Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), Sud konačno priznao usklađenost tog članka 485., o kojem je bila riječ u predmetu u kojem je donesena ta presuda, s člankom 4. Okvirnog sporazuma, iako se određene točke navedene presude mogu drukčije tumačiti te da Sud nije uzeo u obzir sve aspekte nacionalnog zakonodavstva o kojem je riječ u tom predmetu.
- 19 Ako to nije slučaj, sud koji je uputio zahtjev najprije smatra da nacionalni sustav koji se odnosi na utvrđivanje prethodnog radnog iskustva nastavnika o kojima je riječ u glavnom postupku omogućava uspostavljanje složene ravnoteže između suprotstavljenih interesa stalnih i povremenih nastavnika kao i različitih kategorija privremenih nastavnika te da taj sustav sigurno ne dovodi do diskriminacije. Konkretno, priznavanje radnog staža koje navedeni sustav omogućava nakon proteka određenog roka, odnosno 16 godina za A. R.-a te 18 godina za G. D. i C. M., često je, in fine, povoljniji za nastavnike zaposlene na određeno vrijeme.
- 20 Nadalje, taj se sud pita o usporedivosti, s jedne strane, staža ostvarenog u nastavi na temelju ugovora na neodređeno vrijeme ili čak određeno vrijeme koje je dugotrajno i podrazumijeva pedagoški kontinuitet te, s druge strane, isprekidanog staža ostvarenog u nastavi na temelju ugovora na određeno vrijeme prilikom kratkotrajnih i povremenih zamjena koje odgovaraju svakoj potrebi, poput određenih poslova koje su tužitelji iz glavnog postupka obavljali prije nego što su zaposleni na stalno radno mjesto, a koji, prema mišljenju navedenog suda, ne omogućuju stjecanje istog iskustva.
- 21 Kako bi se procijenilo može li se eventualno nepovoljno postupanje u smislu članka 4. Okvirnog sporazuma opravdati „objektivnim razlozima”, kako su navedeni u tom članku, treba ispitati i relevantnost takvih elemenata.
- 22 Naposljetku, budući da je talijanski zakonodavac odlučio da se prilikom izračuna radnog staža u određenoj školskoj godini radno vrijeme neće uzimati u obzir, sud koji je uputio zahtjev nastoji doznati kakav utjecaj ima načelo pro rata temporis iz navedenog članka na taj povoljni aspekt nacionalnog zakonodavstva o kojem je riječ u glavnom postupku.
- 23 U tim je okolnostima Tribunale ordinario di Ravenna (Sud u Ravenni) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
 - „1. Nalaže li se presudom Suda [od 20. rujna 2018.,] u predmetu Motter [(C-466/17, EU:C:2018:758)], izuzimanje iz primjene nacionalnih odredbi o utvrđivanju prethodnog radnog iskustva nastavnika koje su u praksi nepovoljnije za nastavnika koji ranije nije bio stalno zaposlen u odnosu na utvrđivanje prethodnog radnog iskustva koje se provodi u skladu s člankom 485. Zakonodavne uredbe br. 297/1994 i s njime povezanim odredbama? Ili je pak Sud u presudi [od 20. rujna 2018.,] Motter [(C-466/17, EU:C:2018:758)] općenito i apstraktno utvrdio, slijedom čega se ona može primijeniti na svaki konkretni slučaj, usklađenost odredbi o utvrđivanju prethodnog radnog iskustva na temelju nacionalnih odredbi s člankom 4.

[Okvirnog sporazuma], pa stoga nacionalni sud ne smije izuzeti iz primjene članak 485. Zakonodavne uredbe br. 297/1994 i s njime povezane odredbe s obzirom na to da je utvrđeno da su u tom pogledu one usklađene s pravom [Unije]?

2. Podredno u odnosu na prvo pitanje (odnosno isključivo ako se ocijeni da pravo Unije propisuje selektivno izuzimanje iz primjene članka 485. [Zakonodavne uredbe br. 297/1994], koji prema tome treba smatrati „povoljnijom” odredbom), treba li članak 4. [Okvirnog sporazuma] tumačiti na način da se njime nalaže nacionalnom zakonodavstvu da – u svrhu izračuna radnog staža koji je nastavnik ostvario na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme prije nego što je zaposlen na stalno radno mjesto – kao jednakovrijedne uzme u obzir privremene poslove koje je obavljao nastavnik zaposlen na određeno vrijeme, bez minimalnog praga relevantnosti radnih dana u svakoj školskoj godini? Ili je, naprotiv, u skladu s člankom 4. nacionalno zakonodavstvo kojim se isključuje relevantnost privremenih poslova nastavnika s ugovorom o radu na određeno vrijeme (kratkotrajne i povremene zamjene) koje u svakoj školskoj godini nisu obavljali najmanje 180 dana ili od 1. veljače do kraja završnih ispita [(članak 11. stavak 14. Zakona br. 124/1999)]?
3. Također podredno u odnosu na prvo pitanje (odnosno isključivo ako se ocijeni da se pravom Unije propisuje selektivno izuzimanje iz primjene članka 485. [Zakonodavne uredbe br. 297/1994], koji prema tome treba smatrati „povoljnijom” odredbom), propisuje li se navedenim člankom 4. priznavanje jednakog radnog staža ostvarenog na temelju ugovora na određeno vrijeme s kraćim radnim vremenom od onoga utvrđenog za poslove koji se obavljaju na neodređeno vrijeme, nakon što je nastavnik zaposlen na stalno radno mjesto? U suprotnom se traži od Suda da utvrdi najmanju satnicu (na primjer, ugovor o radu s nepunim radnim vremenom) iznad koje bi se navedenim člankom 4. nalagalo takvo priznavanje na temelju nacionalnog prava.

Drugim riječima, Sud se dakle pita je li u skladu s navedenim člankom 4. nacionalno pravo prema kojem se u svrhu priznavanja radnog staža koji je nastavnik na određeno vrijeme ostvario prije svojeg zaposlenja na stalno radno mjesto, u obzir ne uzimaju poslovi koji su obavljani u dijelu radnog vremena koji je manji od praga tjedne satnice usporedivog nastavnika s nepunim radnim vremenom?

Podredno u odnosu na prethodno, postavlja se sljedeće potpitanje: Je li u skladu s navedenim člankom 4. nacionalno pravo kojim se, u svrhu priznavanja radnog staža koji je nastavnik na određeno vrijeme ostvario prije svojeg zaposlenja na stalno radno mjesto, predviđa uzimanje u obzir, u skladu s načelom *pro rata temporis*, poslova koji su obavljani u dijelu radnog vremena koji je manji od praga tjedne satnice usporedivog nastavnika s nepunim radnim vremenom?”

Zahtjev za ubrzani postupak

- 24 Sud koji je uputio zahtjev zatražio je da se o ovom predmetu odluči u ubrzanom postupku koji je predviđen člankom 105. Poslovnika Suda.
- 25 U prilog svojem zahtjevu taj se sud pozvao na postojeću pravnu nesigurnost u pogledu dosega tumačenja prava Unije od presude br. 31149 *Corteia suprema di cassazione* (Vrhovni kasacijski sud) od 28. studenoga 2019., opasnost od povrede zahtjevâ za ujednačeno tumačenje tog prava i velik broj sporova koji se vode pred talijanskim sudovima, a na koje utječu postavljena pitanja.

- 26 U tom pogledu, članak 105. stavak 1. Poslovnika predviđa da na zahtjev suda koji je uputio zahtjev ili, iznimno, po službenoj dužnosti, predsjednik Suda može, ako priroda predmeta zahtijeva postupanje u kratkim rokovima, nakon što sasluša suca izvjestitelja i nezavisnog odvjetnika, odlučiti da se o zahtjevu za prethodnu odluku odluči u ubrzanom postupku.
- 27 Najprije, kad je riječ o postojećoj pravnoj nesigurnost u pogledu dosega tumačenja prava Unije, dok Sud ne odgovori na postavljena pitanja, valja podsjetiti na to da je ubrzani postupak iz tog članka 105. stavka 1. postupovni instrument namijenjen rješavanju izvanrednog stanja (rješenja predsjednika Suda od 31. kolovoza 2010., UEFA i British Sky Broadcasting, C-228/10, EU:C:2010:474, t. 6.; od 20. prosinca 2017., M. A. i dr., C-661/17, EU:C:2017:1024, t. 17. i od 18. siječnja 2019., Adusbef i dr., C-686/18, EU:C:2019:68, t. 11.).
- 28 Puki interes pojedinaca da što je prije moguće utvrde doseg prava koja imaju na temelju prava Unije, iako legitiman, nije takav da bi se iz njega moglo utvrditi postojanje iznimne okolnosti u smislu navedenog članka 105. stavka 1. (rješenje predsjednika Suda od 8. ožujka 2018., Vitali, C-63/18, EU:C:2018:199, t. 18. i navedena sudska praksa).
- 29 Nadalje, kad je riječ o opasnosti od povrede zahtjevâ za ujednačeno tumačenje prava Unije, iz sudske prakse Suda proizlazi da je važnost osiguranja ujednačene primjene u Europskoj uniji odredbi koje su dio njezina pravnog poretka svojstvena svakom zahtjevu podnesenom na temelju članka 267. UFEU-a i da sama po sebi nije dovoljna da bi se utvrdila hitnost koja opravdava da se o zahtjevu za prethodnu odluku odluči u ubrzanom postupku (vidjeti u tom smislu rješenje predsjednika Suda od 17. rujna 2018., Lexitor, C-383/18, EU:C:2018:769, t. 16. i navedenu sudska praksu).
- 30 Naposljetku, kad je riječ o činjenici da su postavljena pitanja predmet brojnih sporova koji se vode u Italiji, valja podsjetiti na to da velik broj osoba ili pravnih situacija na koje postavljeno pitanje može utjecati ne može kao takav predstavljati iznimnu okolnost koja može opravdati pokretanje ubrzanog postupka (rješenje predsjednika Suda od 17. rujna 2018., Lexitor, C-383/18, EU:C:2018:769, t. 15. i navedena sudska praksa).
- 31 U tim je okolnostima predsjednik Suda 30. lipnja 2022. odlučio, nakon što je saslušao suca izvjestitelja i nezavisnu odvjetnicu, odbiti taj zahtjev.

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

- 32 Talijanska vlada tvrdi da su prethodna pitanja nedopuštena. Naime, ta vlada tvrdi da je problem istaknut u prvom pitanju hipotetski jer sama dvojba suda koji je uputio zahtjev u pogledu tumačenja načela utvrđenog u presudi od 20. rujna 2018., Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), proizlazi iz sudske prakse Cortea suprema di cassazione (Vrhovni kasacijski sud) i, prema tome, iz razlike u nacionalnoj sudskoj praksi te da u unutarnjem pravnom poretku postoje sredstva da se ona otkloni. Navedena vlada dodaje da drugo i treće pitanje treba analizirati samo ako odgovor na prvo pitanje podrazumijeva „prekoračenje” tog načela. Stoga je problem istaknut u drugom i trećem pitanju također hipotetski. Naposljetku, drugo se pitanje ne odnosi na pitanje diskriminacije između nastavnika zaposlenih na određeno vrijeme i nastavnika zaposlenih na

neodređeno vrijeme, nego između dviju kategorija nastavnika zaposlenih na određeno vrijeme ovisno o tome jesu li njihovi radni odnosi trajali onoliko koliko je propisano nacionalnim zakonodavstvom o kojem je riječ u glavnom postupku.

- 33 U tom pogledu valja podsjetiti na to da je u okviru suradnje Suda s nacionalnim sudovima, uspostavljene člankom 267. UFEU-a, samo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji treba preuzeti odgovornost za sudsku odluku koju će donijeti da, s obzirom na posebnosti predmeta, ocijeni i to je li mu za donošenje odluke potrebna prethodna odluka i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Slijedom toga, ako se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud je načelno dužan donijeti odluku (presuda od 19. prosinca 2019., Darie, C-592/18, EU:C:2019:1140, t. 24. i navedena sudska praksa).
- 34 Iz toga slijedi da pitanja o tumačenju prava Unije koja uputi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati uživaju presumpciju relevantnosti. Sud može odbiti odlučiti o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ni predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi mogao dati koristan odgovor na pitanja koja su mu upućena (presuda od 19. prosinca 2019., Darie, C-592/18, EU:C:2019:1140, t. 25. i navedena sudska praksa).
- 35 U ovom slučaju, sud koji je uputio zahtjev u odluci kojom se upućuju prethodna pitanja objašnjava da, unatoč tumačenju članka 4. Okvirnog sporazuma koje je Sud dao u presudi od 20. rujna 2018., Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), postoji razlika u sudskoj praksi nacionalnih sudova u pogledu usklađenosti nacionalnog zakonodavstva o kojem je riječ u glavnom postupku s tim člankom. Taj sud dodaje da u toj presudi Sud nije uzeo u obzir sve aspekte tog nacionalnog zakonodavstva i da postoje dvojbe o tumačenju navedenog članka u situacijama poput one tužitelja iz glavnog postupka, zbog čega je odgovor na prvo pitanje potreban za rješavanje spora koji se pred njim vodi kao i, po potrebi, odgovor na drugo i treće pitanje, koja su postavljena podredno.
- 36 Problem istaknut u postavljenim pitanjima stoga nije hipotetski.
- 37 Usto, tumačenje istog članka koje je zatraženo drugim pitanjem povezano je s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka. Naime, ono se odnosi na to da tužitelji iz glavnog postupka osporavaju metodu izračuna radnog staža koja je na njih primijenjena prilikom njihova zapošljavanja na stalno radno mjesto u javnoj službi za razdoblje tijekom kojeg su radili kao nastavnici na temelju ugovora na određeno vrijeme u odnosu na ono na koje bi imali pravo da su otpočeta bili zaposleni na neodređeno vrijeme. Usto, odluka kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku sadržava činjenične i pravne elemente koji su potrebni kako bi se odgovorilo na to pitanje.
- 38 Iz toga slijedi da su prethodna pitanja dopuštena.

Meritum

- 39 Najprije, kao što to navodi sud koji je uputio zahtjev, u predmetu u kojem je donesena presuda od 20. rujna 2018., Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), radilo se o članku 485. Zakonodavne uredbe br. 297/1994 koji se primjenjuje na tužitelje iz glavnog postupka i za koji potonji tvrde da se njime povređuje članak 4. Okvirnog sporazuma.

- 40 U toj je presudi Sud presudio da se tom članku 4. načelno ne protivi nacionalno zakonodavstvo koje u svrhu razvrstavanja radnika u platni razred prilikom zapošljavanja na temelju kvalifikacija kao službenika uzima u obzir razdoblja službe izvršena na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme u cijelosti do četvrte godine, a nakon toga djelomično, do dvije trećine.
- 41 Međutim, sud koji je uputio zahtjev ističe da Sud nije raspolagao svim elementima koji karakteriziraju nacionalno zakonodavstvo o kojem je bila riječ u glavnom postupku u predmetu u kojem je donesena presuda od 20. rujna 2018., *Motter* (C-466/17, EU:C:2018:758). U tom kontekstu, u odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku spominju se mehanizam usklađivanja predviđen u članku 4. stavku 3. Uredbe predsjednika br. 399/1988 i pravilo koje proizlazi iz članka 489. Zakonodavne uredbe br. 297/1994, kako je dopunjen člankom 11. stavkom 14. Zakona br. 124/1999, prema kojem nastavnički staž na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme podrazumijeva cijelu školsku godinu ako je trajao najmanje 180 dana ili ako je odrađen bez prekida od 1. veljače do kraja završnih ispita.
- 42 Osim toga, takav pristup treba odbaciti s obzirom na to da taj sud želi doznati je li Sud u toj presudi izvršio konačnu ocjenu usklađenosti tog nacionalnog zakonodavstva s člankom 4. Okvirnog sporazuma, tako da nacionalni sud u konkretnom slučaju više ne može utvrditi da je ono eventualno protivno tom članku niti može, po potrebi, navedeno nacionalno zakonodavstvo izuzeti iz primjene.
- 43 Naime, u okviru postupka koji je uveden člankom 267. UFEU-a, odredbe unutarnjeg prava tumače sudovi država članica, a ne Sud, te Sud nema nadležnost za odlučivanje o usklađenosti normi unutarnjeg prava s odredbama prava Unije. Sud je samo nadležan pružiti nacionalnom sudu sve odgovarajuće elemente tumačenja prava Unije koji mu omogućuju ocjenu usklađenosti takvih pravnih pravila s propisima Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 21. lipnja 2022., *Ligue des droits humains*, C-817/19, EU:C:2022:491, t. 240. i navedenu sudsku praksu).
- 44 Štoviše, načelo nadređenosti nalaže nacionalnom sudu koji u okviru svoje nadležnosti primjenjuje odredbe prava Unije obvezu da, ako se nacionalno zakonodavstvo ne može tumačiti u skladu sa zahtjevima tog prava, osigura puni učinak zahtjeva navedenog prava u sporu koji se pred njim vodi, tako što će, ako je to potrebno, izuzeti iz primjene bilo koji nacionalni propis ili praksu, čak i naknadnu, koja je u suprotnosti s odredbom prava Unije koja ima izravan učinak (vidjeti u tom smislu presudu od 8. ožujka 2022., *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld* (Izravni učinak), C-205/20, EU:C:2022:168, t. 37. i navedenu sudsku praksu).
- 45 S obzirom na podjelu funkcija između nacionalnih sudova i Suda, Sud je u predmetu u kojem je donesena presuda od 20. rujna 2018., *Motter* (C-466/17, EU:C:2018:758), samo pružio elemente tumačenja članka 4. Okvirnog sporazuma sudu koji je uputio zahtjev, i to s obzirom na pravni i činjenični okvir koji je opisao taj sud, pod uvjetom provjera koje su u isključivoj nadležnosti navedenog suda, kao što je to navedeno u točkama 35., 48., 49. i 53. te presude. Sud je također upotrijebio izraz „načelno” u izreci navedene presude.
- 46 Međutim, iz navoda suda koji je uputio zahtjev proizlazi da određena razdoblja službe koja su tužitelji iz glavnog postupka ostvarili na temelju ugovora na određeno vrijeme nisu trajala onoliko koliko je to propisano nacionalnim zakonodavstvom navedenim u točki 41. ove presude, odnosno trajala su manje od 180 dana u školskoj godini ili, ako su odrađena bez prekida, nisu trajala od 1. veljače do kraja završnih ispita, za razliku od tužiteljice o kojoj je riječ u predmetu u

kojem je donesena presuda od 20. rujna 2018., Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), koja je, prije nego što je zaposlena na stalno radno mjesto kao službenica, sklopila više ugovora na određeno vrijeme u trajanju od godinu dana, kao što je to navedeno u točki 8. te presude.

- 47 Taj sud navodi da, na temelju tog zakonodavstva, ako poslovi koje obavljaju nastavnici zaposleni na određeno vrijeme traju propisano vrijeme, ti se poslovi izjednačuju sa stažem pune školske godine, neovisno o stvarnom broju odrađenih sati i čak ako je broj odrađenih tjednih sati manji od tjedne satnice u punom ili nepunom radnom vremenu. Nasuprot tomu, poslovi koji se ne obavljaju propisano vrijeme ne uzimaju se u obzir, dok se na temelju članka 485. Zakonodavne uredbe br. 297/1994 poslovi koji se obavljaju propisano vrijeme uzimaju u obzir u cijelosti samo do četvrte godine, a nakon toga djelomično, do dvije trećine, pri čemu se preostala trećina čuva određeni broj godina, nakon čega se ponovno uračunava.
- 48 U tim okolnostima, kako bi se navedenom sudu dao koristan odgovor, valja smatrati da svojim pitanjima, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 4. Okvirnog sporazuma tumačiti na način da mu se protivi nacionalno zakonodavstvo koje, u svrhu priznavanja radnog staža radnika prilikom njegova zapošljavanja kao službenika na stalno radno mjesto, ne uzima u obzir razdoblja službe ostvarena na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme koji je trajao manje od 180 dana u školskoj godini ili koji nije bez prekida odrađen između 1. veljače i kraja završnih ispita, neovisno o stvarnom broju odrađenih sati, te koji nakon četvrte godine staža u obzir uzima samo dvije trećine razdoblja koja traju propisano vrijeme, pod uvjetom da se preostala trećina uračuna nakon određenog broja godina službe.
- 49 Valja podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 1. točkom (a) Okvirnog sporazuma, jedna od njegovih svrha poboljšati kvalitetu rada na određeno vrijeme osiguranjem primjene načela nediskriminacije. Isto tako, u trećem stavku preambule Okvirnog sporazuma pojašnjeno je da on „prikazuje pripremljenost socijalnih partnera da uspostave opći okvir za osiguranje jednakog postupanja s radnicima zaposlenima na određeno vrijeme, kako bi ih se zaštitilo od diskriminacije”. Uvodna izjava 14. Direktive 1999/70 u tom smislu upućuje na to da je cilj Okvirnog sporazuma, među ostalim, poboljšanje kvalitete rada na određeno vrijeme određivanjem minimalnih zahtjeva za osiguranje primjene načela nediskriminacije (presuda od 5. lipnja 2018., Montero Mateos, C-677/16, EU:C:2018:393, t. 39. i navedena sudska praksa).
- 50 Svrha je Okvirnog sporazuma, osobito njegova članka 4., primjena navedenog načela na radnike zaposlene na određeno vrijeme radi sprečavanja da se poslodavac radnim odnosom takve prirode koristi kako bi tim radnicima uskratio prava koja se priznaju radnicima zaposlenima na neodređeno vrijeme (presuda od 5. lipnja 2018., Montero Mateos, C-677/16, EU:C:2018:393, t. 40. i navedena sudska praksa).
- 51 S obzirom na ciljeve koji se žele postići Okvirnim sporazumom, kako su navedeni u dvjema prethodnim točkama, njegov članak 4. treba razumjeti tako da se njime izražava načelo socijalnog prava Unije, koje se ne može tumačiti restriktivno (presuda od 5. lipnja 2018., Montero Mateos, C-677/16, EU:C:2018:393, t. 41. i navedena sudska praksa).
- 52 Usto, valja podsjetiti na to da je u stavku 1. članka 4. Okvirnog sporazuma, koji ima izravan učinak, utvrđena zabrana postupanja, kad je riječ o uvjetima zapošljavanja, na nepovoljniji način prema radnicima zaposlenima na određeno vrijeme nego prema usporedivim radnicima zaposlenima na neodređeno vrijeme samo zato što prvi imaju ugovor ili se nalaze u radnom odnosu na određeno

- vrijeme, osim ako drukčije postupanje nije opravdano iz „objektivnih razloga” (vidjeti u tom smislu presude od 8. rujna 2011., Rosado Santana, C-177/10, EU:C:2011:557, t. 56. i 64. te od 5. lipnja 2018., Montero Mateos, C-677/16, EU:C:2018:393, t. 42. i navedenu sudsku praksu).
- 53 Stavkom 4. tog članka 4. predviđa se ista zabrana kad je riječ o kriterijima u pogledu vremena potrebnog za stjecanje kvalifikacija, vezanima uz posebne uvjete rada (vidjeti u tom smislu presudu od 8. rujna 2011., Rosado Santana, C-177/10, EU:C:2011:557, t. 64. i navedenu sudsku praksu).
- 54 Osim toga, iz teksta i cilja navedenog članka 4. proizlazi da se on ne odnosi na sam izbor sklapanja ugovora o radu na određeno vrijeme umjesto ugovora o radu na neodređeno vrijeme, nego na uvjete zapošljavanja radnika koji su sklopili prvu vrstu ugovora u odnosu na one radnika zaposlenih na temelju druge vrste ugovora jer pojam „uvjeti zapošljavanja” podrazumijeva mjere obuhvaćene radnim odnosom zasnovanim između radnika i njegova poslodavca (vidjeti u tom smislu presudu od 8. listopada 2020., Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu i dr., C-644/19, EU:C:2020:810, t. 39. i navedenu sudsku praksu).
- 55 U tom pogledu, Sud je već presudio da pravila, kao što su ona o kojima je riječ u glavnom postupku, koja se odnose na razdoblje službe koje treba ostvariti kako bi se službenika moglo razvrstati u određeni platni razred ulaze u pojam „uvjeti zapošljavanja” u smislu istog članka 4. (presuda od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 26. i navedena sudska praksa).
- 56 Stoga, u skladu s onim što je navedeno u točkama 52. i 53. ove presude, a kako bi se odgovorilo sudu koji je uputio zahtjev, treba ispitati dovodi li zakonodavstvo o kojem je riječ u glavnom postupku do razlike u postupanju u usporedivim situacijama, prije nego što se, po potrebi, utvrđi može li se takva razlika opravdati „objektivnim razlozima”.
- 57 Među strankama u postupku nesporno je, kao što to uostalom proizlazi iz točke 27. presude od 20. rujna 2018., Motter (C-466/17, EU:C:2018:758), da se nastavnicima zaposlenima na neodređeno vrijeme koji su zaposleni putem javnog natječaja, u svrhu njihova razvrstavanja u platni razred, može uzeti u obzir njihov cjelokupan radni staž. Konkretno, čini se da se tim nastavnicima u svrhu izračuna njihova radnog staža uzima u obzir svaki dan rada, neovisno o satima ili količini stvarno obavljenog posla, pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev. Štoviše, taj sud ne navodi da bi se iz takvog izračuna izuzela razdoblja godišnjeg odmora ili odsutnosti, primjerice zbog bolesti.
- 58 Nasuprot tomu, iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da se u svrhu priznavanja radnog staža tužitelja iz glavnog postupka u obzir ne uzimaju razdoblja službe koja su oni kao nastavnici zaposleni na određeno vrijeme, koji su primljeni u javnu službu putem natječaja na temelju kvalifikacija, ostvarili tijekom jedne školske godine, ali koja su trajala manje nego što je propisano člankom 489. Zakonodavnog dekreta br. 297/1994, kako je dopunjen člankom 11. stavkom 14. Zakona br. 124/1999. Usto, ona razdoblja koja traju propisano vrijeme uzimaju se u obzir u cijelosti samo za prve četiri godine, nakon čega se to ograničava na dvije trećine, u skladu s člankom 485. te zakonodavne uredbe.
- 59 U tom pogledu, sud koji je uputio zahtjev naglašava da se trećina radnog staža koja nije uzeta u obzir nakon prve četiri godine čuva i može se, po potrebi, nakon proteka određenog roka uračunati u staž u svrhu kasnijeg razvrstavanja u platne razrede nastavnika zaposlenih na određeno vrijeme koji su zaposleni na stalno radno mjesto u javnoj službi, na temelju članka 4. stavka 3. Uredbe predsjednika br. 399/1988. Međutim, do tog uračunavanja može doći tek

protekom posebno dugog razdoblja, odnosno između 16. i 24. godine staža, ovisno o kojem je nastavniku riječ, a, konkretno, 16 godina za A. R.-a te 18 godina za G. D. i C. M, ako su još uvijek zaposlenici Ministarstva obrazovanja.

- 60 Iz toga slijedi da se nacionalnim zakonodavstvom poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku uvodi razlika u postupanju na štetu tih nastavnika zaposlenih na određeno vrijeme u odnosu na nastavnike koji su putem otvorenog natječaja zaposleni na neodređeno vrijeme jer se na potonje ta ograničenja ne primjenjuju.
- 61 Kako bi takva razlika u postupanju predstavljala diskriminaciju zabranjenu člankom 4. Okvirnog sporazuma, ona se mora odnositi na usporedive situacije i ne smije se moći opravdati objektivnim razlozima (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 28.).
- 62 Kao prvo, kad je riječ o usporedivosti predmetnih situacija, radi ocjene obavljaju li radnici isti ili sličan posao u smislu Okvirnog sporazuma, treba ispitati, u skladu s njegovim člankom 3. stavkom 2. i člankom 4. stavkom 1., može li se – vodeći računa o cijelom nizu čimbenika, poput prirode posla, uvjeta stručnog osposobljavanja i radnih uvjeta – smatrati da se ti radnici nalaze u usporedivim situacijama (presude od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 29. i od 30. lipnja 2022., Comunidad de Castilla y León, C-192/21, EU:C:2022:513, t. 34. te navedena sudska praksa).
- 63 Ako se dokaže da su, kad su bili zaposleni, radnici zaposleni na određeno vrijeme obavljali iste dužnosti kao i radnici koje je isti poslodavac zaposlio na neodređeno vrijeme ili da su bili na istom radnom mjestu kao oni, situacije tih dviju kategorija radnika u načelu valja smatrati usporedivima (vidjeti u tom smislu presudu od 16. srpnja 2020., Governo della Repubblica italiana (Status talijanskih mirovnih sudaca), C-658/18, EU:C:2020:572, t. 144. i navedenu sudsku praksu).
- 64 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da su tužitelji iz glavnog postupka, prije nego što su zaposleni na stalno radno mjesto, obavljali različite obrazovne poslove, ponekad kratkog trajanja i s malom satnicom. Cilj je takvih poslova odgovoriti na potrebe raznih zamjena zbog, kao što je to istaknula talijanska vlada, nedostatka stalno zaposlenih nastavnika.
- 65 Iz tog zahtjeva proizlazi, među ostalim, da je G. D., odgojiteljica u dječjem vrtiću, odradila mnogo zasebnih radnih dana i da je C. M., također odgojiteljica u dječjem vrtiću, u prvoj godini radila pet mjeseci i četiri dana u različitim školama, i to na temelju 62 različita ugovora prosječnog trajanja od dva radna dana. Što se tiče A. R.-a, srednjoškolskog nastavnika, on nije podnio dokaz o broju odradenih sati, nego je dostavio brojne ugovore među kojima su oni u kojima taj broj sati podrazumijeva dio punog radnog vremena s vrlo malom satnicom, na primjer, pet sati tjedno za niz ugovora u 2003.
- 66 Međutim, čini se da iz navedenog zahtjeva proizlazi da su tužitelji iz glavnog postupka tijekom tih različitih poslova obavljali iste dužnosti na istom radnom mjestu kod istog poslodavca kao i nastavnici zaposleni na neodređeno vrijeme koje su mijenjali. U tom pogledu, sud koji je uputio zahtjev ne navodi da su tim tužiteljima dodijeljene dužnosti koje se bitno razlikuju od dužnosti potonjih nastavnika. Stoga, s obzirom na vrstu posla i radne uvjete, može se smatrati da su navedeni tužitelji u situaciji usporedivoj s onom nastavnika zaposlenih na neodređeno vrijeme koje su mijenjali.

- 67 Pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, dužnosti tužiteljâ iz glavnog postupka koje su oni obavljali u okviru svojeg radnog odnosa prije nego što su zaposleni na stalno radno mjesto, u načelu treba smatrati usporedivima s dužnostima nastavnika zaposlenih na neodređeno vrijeme, s obzirom na to da činjenica da nisu prošli javni natječaj ne dovodi u pitanje usporedivost situacija nastavnika zaposlenih na određeno vrijeme i nastavnika zaposlenih na neodređeno vrijeme (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 33. do 35.).
- 68 Što se tiče kratkotrajnosti i isprekidanosti određenih poslova koje su tužitelji iz glavnog postupka obavljali u okviru tog radnog odnosa, s jedne strane, ništa ne upućuje na to da bi ti poslovi mogli u bitnome izmijeniti dužnosti ili radna mjesta, odnosno vrstu ili uvjete rada. S druge strane, nijedan element iz spisa podnesenog Sudu ne dokazuje da je učinak kratkotrajnosti i isprekidanosti određenih poslova koje je, po potrebi, izvršio nastavnik zaposlen na neodređeno vrijeme to da se tako stečeno iskustvo ne uzima u obzir prilikom izračuna njegova radnog staža. Međutim, na sudu je koji je uputio zahtjev, a koji jedini raspolaže svim relevantnim elementima, da u tom pogledu donese ocjenu.
- 69 Kao drugo, kad je riječ o tome može li se razlika u postupanju iz točke 60. ove presude u usporedivim situacijama utvrđenima u točki 67. te presude opravdati „objektivnim razlozima” u smislu članka 4. Okvirnog sporazuma, valja podsjetiti na to da taj pojam ne treba razumjeti tako da omogućava opravdanje različitog postupanja prema radnicima zaposlenima na određeno vrijeme i radnicima zaposlenima na neodređeno vrijeme na temelju činjenice da je ta razlika u postupanju propisana nacionalnim općim i apstraktnim pravnim pravilom. Navedeni pojam zahtijeva da utvrđeno nejednako postupanje bude opravdano postojanjem preciznih i točnih elemenata koji karakteriziraju uvjet zapošljavanja o kojem je riječ, u posebnom kontekstu u kojem se nalazi (vidjeti u tom smislu presude od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 36. i 37. te od 30. lipnja 2022., Comunidad de Castilla y León, C-192/21, EU:C:2022:513, t. 41. i 42. i navedenu sudsku praksu).
- 70 Na temelju objektivnih i transparentnih kriterija mora biti moguće provjeriti odgovara li ta nejednakost stvarnoj potrebi, može li postići cilj koji se želi ostvariti i je li za tu svrhu neophodna. Navedeni elementi mogu, među ostalim, biti posljedica posebne naravi zadataka za čije su ispunjenje sklapani ugovori na određeno vrijeme i karakteristika svojstvenih tim zadacima ili, prema potrebi, slijeđenja legitimnog cilja socijalne politike države članice (vidjeti u tom smislu presude od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 37. i od 30. lipnja 2022., Comunidad de Castilla y León, C-192/21, EU:C:2022:513, t. 41. te navedenu sudsku praksu).
- 71 Usto, pozivanje samo na privremenu prirodu rada službenika u javnoj službi nije u skladu s tim zahtjevima i ne može biti „objektivan razlog” u smislu članka 4. Okvirnog sporazuma (vidjeti u tom smislu presude od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 38. i od 30. lipnja 2022., Comunidad de Castilla y León, C-192/21, EU:C:2022:513, t. 43. te navedenu sudsku praksu).
- 72 U ovom slučaju, kako bi se opravdala razlika u postupanju o kojoj je riječ u glavnom postupku, sud koji je uputio zahtjev i talijanska vlada pozivaju se na neophodnost, s jedne strane, odražavanja razlika stručne prakse između nastavnika koji su kao službenici od početka zaposleni na temelju javnih natječaja, kojima Costituzione della Repubblica Italiana (Ustav Talijanske Republike) pridaje osobitu važnost, i stalnozaposlenih nastavnika koji su stekli radno iskustvo na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme te, s druge strane, izbjegavanja obrnute diskriminacije u odnosu na prve. Oni osobito ističu razliku u predmetima, uvjetima i satnici koje drugi moraju odraditi kao i nepostojanje prethodne provjere njihovih kompetencija putem natječaja.

- 73 Prema sudskoj praksi Suda, svaki od tih ciljeva može predstavljati „objektivan razlog” u smislu članka 4. stavka 1. i/ili 4. Okvirnog sporazuma (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 47. i 51. te navedenu sudsku praksu).
- 74 Međutim, također je nesporno da sprečavanje pojave obrnute diskriminacije ne može predstavljati takav objektivan razlog kada predmetni nacionalni propis u potpunosti i u svim okolnostima isključuje uzimanje u obzir svih razdoblja službe koje su zaposlenici ostvarili u okviru ugovorâ o radu na određeno vrijeme radi utvrđivanja njihova radnog staža prilikom njihova zapošljavanja na neodređeno vrijeme i, stoga, visine njihove plaće (vidjeti u tom smislu presudu od 18. listopada 2012., Valenza i dr., C-302/11 do C-305/11, EU:C:2012:646, t. 62. i rješenje od 4. rujna 2014., Bertazzi i dr., C-152/14, EU:C:2014:2181, t. 16.).
- 75 U ovom slučaju, kad je riječ o ciljevima koje navode sud koji je uputio zahtjev i talijanska vlada, Sud je priznao da se može legitimno smatrati da oni odgovaraju stvarnoj potrebi, što je pak na tom sudu da provjeri (vidjeti u tom smislu presudu od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 48. i t. 51.).
- 76 Nacionalno zakonodavstvo o kojem je riječ u glavnom postupku može se, u načelu, smatrati prikladnim za postizanje tih ciljeva, s obzirom na to da se njime, prilikom zapošljavanja na neodređeno vrijeme, ograničava uzimanje u obzir staža koji je ostvaren u okviru privremenih, heterogenih nastavnih poslova bez pedagoškog kontinuiteta i prethodne provjere kompetencija putem javnog natječaja.
- 77 Što se tiče neophodnosti tog nacionalnog zakonodavstva za postizanje zadanih ciljeva, iz navoda sadržanih u zahtjevu za prethodnu odluku proizlazi da pravilo predviđeno člankom 489. Zakonodavnog dekreta br. 297/1994, kako je dopunjen člankom 11. stavkom 14. Zakona br. 124/1999, djeluje automatski, a može biti povoljno ili nepovoljno za predmetne nastavnike zaposlene na određeno vrijeme.
- 78 Naime, kao što to ističu sud koji je uputio zahtjev i talijanska vlada, poslovi koje ti nastavnici obavljaju 180 dana godišnje, odnosno otprilike dvije trećine školske godine, izjednačeni su s radom tijekom cijele školske godine. Isto vrijedi i ako se taj rad obavljao od 1. veljače do kraja završnih ispita.
- 79 Nasuprot tomu, ako ti poslovi ne traju toliko ili se ne obavljaju neprekidno između 1. veljače i tih završnih ispita, oni se ne uzimaju u obzir, čak ni djelomično. Usto, to pravilo o isključenju dodaje se pravilu prema kojem se računaju razdoblja samo za prve četiri godine, a nakon toga samo dvije trećine, u skladu s člankom 485. te zakonodavne uredbe.
- 80 Točno je da je u tom pogledu Sud priznao da se ne može smatrati da nacionalni propis poput onoga u glavnom postupku, koji ograničava na dvije trećine uzimanje u obzir radnog staža duljeg od četiri godine stečenog na temelju ugovora na određeno vrijeme, prekoračuje ono što je nužno kako bi odgovorio na prethodno ispitane ciljeve i postigao ravnotežu između legitimnih interesa radnika zaposlenih na određeno vrijeme i onih zaposlenih na neodređeno vrijeme, uz poštovanje meritokratskih vrijednosti i zahtjeva nepristranosti i učinkovitosti uprave, na kojima se temelji zapošljavanje putem javnog natječaja (presuda od 20. rujna 2018., Motter, C-466/17, EU:C:2018:758, t. 51.).

- 81 Međutim, ograničenjem na dvije trećine uzimanja u obzir radnog staža duljeg od četiri godine stečenog na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme, zajedno s takvim isključenjem, što dovodi do toga da se nastavniku zaposlenom na određeno vrijeme u potpunosti zanemaruje radni staž koji je trajao manje od onoga što je kao relevantno odredio talijanski zakonodavac, premašuje se ono što je nužno da bi se odrazile razlike između iskustva koje su stekli nastavnici zaposleni putem javnog natječaja i oni zaposleni na temelju kvalifikacija te da bi se izbjegla obrnuta diskriminacija prema prvima.
- 82 Okolnost da se stvarni broj radnih sati koje su odradili drugi, a koji može biti umanjen i kraći od tjedne satnice u punom ili nepunom radnom vremenu, ne uzima u obzir pri izračunu njihova radnog staža ne može dovesti u pitanje taj zaključak.
- 83 Naime, kao što je to istaknuto u točkama 57. i 68. ove presude, čini se da ni radni staž nastavnika zaposlenih na neodređeno vrijeme ne ovisi o količini posla koji oni stvarno obavljaju, a staž ostvaren u nastavi može također biti isprekidan. Stoga se čini da se kriterij utvrđen nacionalnim zakonodavstvom o kojem je riječ u glavnom postupku, u svrhu izračuna radnog staža nastavnika, ne temelji na broju sati koje su potonji stvarno odradili, nego na trajanju radnog odnosa između predmetnog nastavnika i njegova poslodavca, uključujući nastavnike zaposlene na određeno vrijeme, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.
- 84 S obzirom na sve prethodno navedeno, na postavljena pitanja treba odgovoriti tako da članak 4. Okvirnog sporazuma treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalno zakonodavstvo koje, radi priznavanja radnog staža radnika prilikom njegova zapošljavanja kao službenika na stalno radno mjesto, isključuje razdoblja službe ostvarena na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme koja su trajala manje od 180 dana u školskoj godini ili koja nisu odradena bez prekida između 1. veljače i kraja završnih ispita, neovisno o stvarnom broju radnih sati, i prema kojem se nakon četvrte godine rada u obzir uzimaju samo dvije trećine razdoblja koja traju propisano vrijeme, uz uvjet da se preostala trećina uračuna protekom određenog broja godina staža.

Troškovi

- 85 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Članak 4. Okvirnog sporazuma o radu na određeno vrijeme, sklopljenog 18. ožujka 1999., sadržanog u Prilogu Direktivi Vijeća 1999/70/EZ od 28. lipnja 1999. o Okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme koji su sklopili ETUC, UNICE i CEEP

treba tumačiti na način da mu se:

protivi nacionalno zakonodavstvo koje, radi priznavanja radnog staža radnika prilikom njegova zapošljavanja kao službenika na stalno radno mjesto, isključuje razdoblja službe ostvarena na temelju ugovora o radu na određeno vrijeme koja su trajala manje od 180 dana u školskoj godini ili koja nisu odradena bez prekida između 1. veljače i kraja završnih ispita, neovisno o stvarnom broju radnih sati, i prema kojem se nakon četvrte godine rada u obzir

uzimaju samo dvije trećine razdoblja koja traju propisano vrijeme, uz uvjet da se preostala trećina uračuna protekom određenog broja godina staža.

Potpisi